

Львівська латинська катедра один з найвизначніших сакральних об'єктів України

Олександра Шарій, студентка ¹ (ORCID:0009-0008-8415-0378)

Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, Україна

АНОТАЦІЯ

Висвітлено історико-архітектурні особливості Львівської латинської катедрі – одного з найвизначніших сакральних об'єктів України. Розглянуто витoki будівництва, готичні та ренесансні впливи на архітектурний образ, особливості реставрації та значення пам'ятки в європейському контексті. Акцент зроблено на історичному розвитку катедрі у взаємозв'язку з урбаністичним середовищем Львова.

Ключові слова: Львів, латинська катедра, архітектура, готика, ренесанс, сакральне будівництво, історія

1. ІСТОРИЧНЕ ТЛО БУДІВНИЦТВА

Латинський катедральний костел – велична пам'ятка XIV-XVIII століть, у якій гармонійно поєднані архітектурні риси минулих епох: готики, ренесансу й бароко.

У 1360-х роках, після входження Галицько-Волинських земель до складу Польського королівства, король Казимир III Великий започатковує спорудження монументального католицького храму з метою зміцнення позицій римсько-католицької церкви на українських теренах.

Катедра виконувала не лише релігійну функцію, а й відігравала політичну роль – слугуючи символом влади польської корони та включення Львова до європейського культурного контексту. Початковий етап зведення припадає на другу половину XIV століття, коли основну частину готичної нави було побудовано за участю майстрів із Кракова. Латинська катедра стала осідком львівського архієпископа та головним осередком латинської парафії. Цей період відзначається активною участю іноземних архітекторів і ремісників, що сприяло інтеграції європейських архітектурних традицій у міське середовище Львова [1].

Катедральний собор був головною будівлею середньовічного міста, тож на його будівництво не шкодували ані грошей, ані часу. Львівська Катедра будувалася набагато довше, ніж триває людське життя, тому жоден майстер-будівничий не дочекався плодів своєї праці у завершеному вигляді. 1360 року розпочали будівництво головного храму міста, який за первісним задумом повинен був мати дві величні вежі. Одну з них звели вже наприкінці XIV століття, другу так і не добудували до наших днів.

Від готики через ренесанс і бароко, а відтак до елементів класицизму й сецесії пройшов свій шлях львівський катедральний костел. Але на диво ми не відчуваємо тут еклетики: різні стилі різних віків не кричать, не надіймаються і не сперечаються один з одним. Плин часу гармонійно узгодив архітектурні нашарування епох і перетворив їх на величний довершений образ.

Зведення Львівської латинської катедрі стало важливою складовою становлення середньовічного Львова як багатокультурного та політично значущого міста.

2. АРХІТЕКТУРНИЙ СТИЛЬ: ГОТИКА З ЕЛЕМЕНТАМИ РЕНЕСАНСУ

Архітектурна композиція катедрі виразно відображає канонічні ознаки європейської готики: стрільчасті вікна, нервюрні склепіння, витончені контрфорси та домінування вертикалізму в загальній структурі. Центральний неф подовжений, апсида має гранчасту форму, а з північного боку розташований притвор із характерними готичними

порталами. Водночас упродовж наступних століть первісна готична форма зазнала змін – до неї додавалися нові стилістичні риси, зокрема елементи ренесансу та бароко

У XVI–XVII століттях було збудовано кілька каплиць, серед яких найвідоміша – Боїмів, що розташована поруч, а також каплиця Кампіанів. У середині катедрі з'явилися нові вівтарі, надгробки та скульптури, виконані в стилі маньєризму та бароко. Ці пізніші втручання не знищили первісної готичної ідентичності храму, а навпаки створили цілісний образ, у якому читаються зміни архітектурних епох [2].

3. ЛЬВІВСЬКА КАТЕДРА ЯК ЦЕНТР РЕЛІГІЙНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО ЖИТТЯ

Упродовж віків Львівська латинська катедра відігравала роль не лише сакрального простору, а й важливого центру суспільного та політичного життя міста. У її стінах проходили урочисті богослужіння з нагоди візитів королівських осіб, послів та іноземних делегацій. Тут оголошувалися королівські грамоти, укладалися політичні домовленості та складали присяги новообрані міські урядовці. Храм став символом католицької спільноти Львова, її моральною опорою та культурним осередком.

Від готики XIV-XV століть львівська Катедра успадкувала видовжені стрільчасті арки, склепіння і вікна, оздоблені модерними вітражами початку XX століття. Ренесансна каплиця Кампіанів початку XVII століття оздоблена чудовим кам'яним різьбленням на євангельські сюжети. Барокове завершення храму надали реставраційні роботи, проведені у 1760-1778 роках.

На східній стіні храму з боку вулиці Галицької бачимо зображення ікони з написом. Цей напис розповідає нам про трагічну і зворушливу історію, яка сталася у Львові більше, ніж чотири століття тому. В 1598 року померла від невиліковної хвороби 9-річна Катруся, донька міщанина Войцеца Домагаліча. Дідусь дівчинки, відомий львівський геометр, Юзеф Вольфович, вбитий горем, намалював і встановив на стіні костелу образ Матері Божої Ласкавої. Цей образ є копією оригіналу.

На цій же східній стіні бачимо вмонтовану надгробну плиту родини львівської купецької родини Шольц-Вольфовичів з XV століття. Вона залишилася від ліквідованого у кінці XVIII століття цвинтаря, який оточував катедру, а на північній стіні можна оглянути скульптурну композицію Гроба Господнього з XVI століття.

У храмі були поховані знатні міщани, представники польської шляхти, духовенства. Катедра підтримувала братства, церковні школи й благодійні установи. У періоди національно-релігійних конфліктів вона ставала символом стійкості католицької віри, а її дзвони скликали мешканців не лише на молитву, а й на захист міста в критичні часи [3].

Рисунок 1. Латинська катедрa. Вигляд на початок ХХ ст.

4. РЕСТАВРАЦІЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ПАМ'ЯТКИ У ХХ–ХХІ СТОЛІТТЯХ

У ХХ столітті Львівська латинська катедрa зазнала занепаду через війни, зміну політичних режимів і радянську секуляризацію. Перші реставраційні роботи почалися у 1930-х роках, а масштабні – лише у 1970-х під керівництвом українських реставраторів. Основну увагу приділили зміцненню склепінь, відновленню декору та археологічним дослідженням.

Документація про ці дослідження свідчить про складність збереження готичної структури в умовах багатовікових перебудов. Під час реставрації було виявлено первісні фрагменти настінного живопису, елементи різьблення та фрагменти вітражів. Сьогодні катедрa охороняється як пам'ятка національного значення та є частиною Світової спадщини ЮНЕСКО[4].

5. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ І ВПЛИВИ

Львівська латинська катедрa є прикладом культурної інтеграції Західної України в архітектурний простір Центральної та Західної Європи. Вона поєднує місцеві традиції з готичними впливами Кракова, Праги та Відня. Це був не просто стильовий вплив, а повноцінний обмін майстрами, технологіями й проектними підходами, які катедрa органічно втілила в львівському середовищі.

Планувальна структура Львівської катедрi має спільні риси з Вавельським собором у Кракові: тринавна композиція, видовжений пресбітерій, стрільчасті арки, нервюрні склепіння та масивна вежа над входом. Ймовірно, до будівництва були залучені майстри з досвідом роботи в Кракові чи Празі. До Львова приїздили архітектори з Італії, Німеччини, Чехії, зокрема ті, хто працював при дворі Ягеллонів, що суттєво вплинуло на формування місцевої архітектури XIV–XV століть.

Вплив південно європейського ренесансу проявився у пізніше добудованих каплицях – з куполами, пілястрами та ордерною системою, що наслідують італійську традицію. Виразним прикладом цього є каплиця Кампіанів, виконана у стилі пізнього Ренесансу з бароковими рисами, яка гармонійно поєднується з готичною архітектурою головного храму.

Вплив європейських ідей не обмежувався лише архітектурними формами. Через Латинську катедрu Львів був включений у загально християнську комунікацію. Тут працювали латинські школи, діяли місії єзуїтів і

домініканців, які привозили з собою не лише релігійні ідеї, а й концепції міської організації, освіти та мистецтва. Саме завдяки таким спорудам, як Латинська катедрa, Львів утвердився як «малий Вавель» і вважався західною брамою Русі до Європи.

Варто підкреслити, що Львівська катедрa не лише переймала впливи – вона стала джерелом наслідування для інших храмів у Галичині. Формальні елементи її фасадів і композиції відтворювались у костелах Дрогобича, Самбора, Перемишля. Таким чином, катедрa стала не лише символом релігії, а й транслятором європейських культурних стандартів у регіоні[5].

Рисунок 2. Латинський катедральний костел. Автор Станіслав Гондос.

ВИСНОВОК

Львівська латинська катедрa є унікальною пам'яткою сакральної архітектури, яка втілює європейський стиль і локальну ідентичність. Вона формувала духовне обличчя Львова упродовж століть, залишаючись важливим елементом культурної спадщини не лише міста, а й усієї України.

Список літератури:

- [1] Гілецький С. Готична архітектура Львова. Архітектурна спадщина. 2019. №5. С. 45–56.
- [2] Зварич Ю. Архітектурні трансформації сакрального простору. Матеріали Міжнародної конференції з історії архітектури. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2021. С. 112–120.
- [3] Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові. Львів: Каменярь, 1991. 166 с.
- [4] Державний архів Львівської області. Ф. 3, оп. 2, спр. 145. Документація щодо реставраційних робіт Латинської катедрi, 1974 р.
- [5] Вуйцик В. С. Архітектура Львова: Середньовіччя. Львів: Центр Європи, 1998. 288 с.